

چگونگی تأثیر کیفیت سیستم های اطلاعاتی (کنترل داخلی و حسابداری) و اطلاعات غیرمالی بر موفقیت شرکت

فاطمه قزلباش

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران. (نویسنده مسئول).

fatiquezel1997@gmail.com

دکتر مرتضی محمودی میمند

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران.

Morteza.mahmoodi65@gmail.com

دکتر زینب زحمتکش

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران.

zahmatkesh.z@gmail.com

چکیده

فرآیند مدیریت یک شرکت حسابداری به عنوان یک ابزار مهم می تواند نقش بسزایی در موفقیت شرکت داشته باشد بر این اساس دستیابی به اطلاعات مالی و تحلیل این اطلاعات بسیار کمک کننده خواهد بود. در این مقاله با موضوع چگونگی تأثیر کیفیت سیستم های اطلاعاتی (کنترل داخلی و حسابداری) و اطلاعات غیرمالی بر موفقیت شرکت ابتدا به بررسی سیستم های اطلاعات حسابداری می پردازیم سپس کنترل های داخلی و اثربخشی آن ها را مورد بررسی قرار می دهیم و اهداف یک سیستم کنترل داخلی را بیان می کنیم و در ادامه اطلاعات غیرمالی را مورد بحث قرار می دهیم و در آخر به اهمیت و ضرورت این مقاله نیز اشاره می شود.

واژگان کلیدی: کیفیت سیستم کنترل داخلی، کیفیت سیستم اطلاعات حسابداری، کیفیت اطلاعات غیر مالی، موفقیت شرکت.

مقدمه

پر واضح است که هر جا سخن از تصمیم گیری است مبحث اطلاعات و نحوه دسترسی به آن مطرح می شود. در این راستا اطلاعاتی حائز اهمیت است که مفید باشد و به موقع افشا گردد و همچنین اطلاعات باید دارای اهمیت بوده و توان اثرگذاری بر تصمیم گیری های اقتصادی افراد را داشته باشد و منجر به تصمیم گیری بهینه شود. سیستم های اطلاعاتی نقش مهمی در مدیریت کسب و کار دارند زیرا مدیران و سایر ذینفعان نیازمند آن هستند که سیستم های اطلاعاتی، اطلاعات مفید و باکیفیت تولید کنند. با این حال، یک مشکل عمده ای که ذینفعان گزارشگری مالی با آن مواجه هستند، نیاز به اطلاعات معتبر برای کمک به فرآیند تصمیم گیری است از طرفی رشد سریع واحدهای اقتصادی، افزایش حجم معاملات، پیشرفت مداوم فناوری، افزایش رقابت، فشارهای ناشی از کمبود منابع و وجود انواع خطرهای تهدیدکننده اهداف و سیاست های سازمان، سبب شده است ذهن مدیریت به مسائل و موارد بی شماری معطوف شود و کنترل مستقیم و انفرادی واحدهای اقتصادی با مشکل روبه رو شود. در این میان دوام و بقای هر واحد اقتصادی به استفاده بهینه و اثربخش از منابع در کنترل آن (اعم از مالی و غیرمالی) بستگی دارد. نظارت و مراقبت در این زمینه مستلزم وجود ساز و کارهای نظارتی و کنترلی مناسب است. به همین دلیل، نیاز به استقرار سیستم های کنترل داخلی اثربخش به صورت جزء جدایی ناپذیر سیستم راهبری

شرکتی، بیش‌ازپیش مورد توجه جدی قرار گرفته است. (دراگلاس و همکاران، ۲۰۱۵). هدف تحقیق حاضر بررسی تأثیر کیفیت سیستم های اطلاعاتی (کنترل داخلی و حسابداری) و اطلاعات غیرمالی بر موفقیت شرکت می باشد.

سیستم های اطلاعاتی حسابداری

سیستم اطلاعات حسابداری سیستمی است که عملیات جمع‌آوری و ذخیره‌سازی داده‌های مالی را طی فرایندهای حسابداری انجام می‌دهد و پس از پردازش این داده‌ها، اطلاعات مورد استفاده تصمیم‌گیرندگان سازمانی را (سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیران و...) تولید می‌کند. سیستم اطلاعات حسابداری در نهایت با ارائه گزارش های هوشمندانه مالی می‌تواند تصمیم‌گیرندگان و مدیران سازمان را در برنامه‌های راهبردیشان کمک کند. هرچند یک سیستم اطلاعات حسابداری می‌تواند فقط شامل چند صفحه کاغذ و کتابچه راهنمای کاربر مبتنی بر یک سیستم حسابداری ساده باشد، اما امروزه سیستم اطلاعات حسابداری به‌عنوان سیستمی پیچیده مبتنی بر قابلیت های فناوری اطلاعات و فرایندها و روش های سنتی و پیشرفته حسابداری است. سیستم اطلاعاتی حسابداری عهده دار وظیفه تبدیل داده های اطلاعاتی به گزارش های سودمند مالی و ارائه آن ها به مدیریت درون سازمانی و مراجع بیرون از سازمان جهت تصمیم گیری است. تبدیل داده های اطلاعاتی به گزارش های مالی در یک سیستم اطلاعاتی حسابداری در قالب فرآیند جمع آوری، طبقه بندی، پردازش، تجزیه و تحلیل و انتقال (ارائه) اطلاعات صورت می‌گیرد. سیستم های اطلاعات حسابداری همانند سیستم های اطلاعاتی، طیف گسترده‌ای از موضوعات را در بر می‌گیرد (کاسیس، ۲۰۱۹). ماهیت شیوه های حسابداری بخصوص از زمانی که سیستم های اطلاعاتی تکامل یافته است در طی سال های متمادی از تحولات فراوانی برخوردارگشته اند (گراسکی و همکاران، ۲۰۱۱). مطابق با پژوهش مالنظری و عبدالکریمی (۲۰۱۰) تناسب بین عدم تمرکز و سیستم اطلاعات حسابداری می‌تواند منجر به بهبود عملکرد سیستم گردد که این امر مستلزم شرط عدم اطمینان کاری است. استراتژی عدم تمرکز در سیستم اطلاعات حسابداری تنها در شرایطی که سطح عدم اطمینان کاری زیاد باشد از نظر عملکرد سیستم مؤثرتر خواهد بود. به عبارت دیگر، تأثیر عدم اطمینان کاری بر عملکرد سیستم های اطلاعات حسابداری تحت تأثیر سطح بالا این سیستم و میزان تمرکز زدایی است. برخی از محققان بر این باورند که ظرفیت پردازش اطلاعات بایستی در شرایط لازم پردازش عملکرد بالای مدیریتی را فراهم آورد. به عنوان نمونه، سیستم اطلاعات حسابداری که اطلاعات بیشتری را تحت عدم قطعیت در سطح وظیفه بالا ارائه می‌دهد، می‌تواند باعث کمک به افزایش عملکرد مدیران گردد. از سویی دیگر، میزان استفاده از اطلاعات گسترده سیستم اطلاعات حسابداری در یک دامنه وسیع تر منجر به اطلاعات اضافی در شرایط عدم اطمینان کاری در سطوح وظایف پایین می‌شود که از نظر مدیریت به عنوان یک عملکرد ناکارآمد محسوب می‌گردد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۹).

سیستم های اطلاعات حسابداری از اجزای اصلی زیر تشکیل شده است:

- ۱- کارکنان: کاربران سیستم های اطلاعات حسابداری،
- ۲- روشها و دستورالعمل ها: فرایندهای جمع‌آوری، مدیریت و ذخیره‌سازی داده‌های مالی،
- ۳- داده‌ها: داده‌های مرتبط با سازمان و فرایندهای کسب‌وکار آن،
- ۴- نرم‌افزار: برنامه‌ای نرم‌افزاری جهت پردازش داده‌ها،
- ۵- زیرساخت فناوری اطلاعات: سیستم ها و شبکه‌های کامپیوتری که امکان می‌دهد تا سیستم اطلاعات حسابداری در اختیار افراد مرتبط قرار گیرد،
- ۶- کنترل های داخلی و اقدامات امنیتی: مسائل امنیتی درون سیستم جهت حفاظت از داده‌ها.

سیستم های اطلاعات حسابداری را می توان محل تقاطع منطقی دو موضوع گسترده حسابداری و سیستم اطلاعات مدیریت دانست. آنچه در هر دو رشته حسابداری و سیستم اطلاعات مدیریت مشترک است، توجه محوری به اطلاعات است. حسابداری به خود اطلاعات مالی گرایش دارد، در حالی که سیستم اطلاعات مدیریت بیشتر سیستم هایی را پوشش می دهد که اطلاعات را تولید می کنند.

سیستم اطلاعات حسابداری دو هدف عمده دارد:

۱- ارائه اطلاعات برای عملیات و نیازهای قانونی.

۲- ارائه اطلاعات برای تصمیم گیری.

برای رسیدن به این هدف ها دو فعالیت عمده وجود دارد که عبارتند از پردازش اطلاعات و پردازش مبادلات. پردازش مبادلات: مبادلات حسابداری به وسیله ثبت های اساسی حسابداری پردازش می شوند. این مبادلات شامل فروش محصولات، خرید مواد، دریافتی از مشتریان و... هستند. پردازش مبادلات در یک سیستم اطلاعات حسابداری به وسیله زیرسیستم ها انجام می شود. اگر سیستم پردازش مبادلات به طور صحیحی طراحی شده باشد، باعث می شود تا داده ها به خوبی و با دقت کنترل شوند و عمل پردازش کارآمد و موثر باشد.

پردازش اطلاعات: خروجی فرایند پردازش اطلاعات به قصد راهنمایی در امر برنامه ریزی و کنترل عملیات است و این فرایند اطلاعاتی را برای تصمیم گیری ارائه می دهد. سیستم طراحی شده برای پردازش اطلاعات یا سیستم اطلاعات حسابداری باید اطلاعاتی را ارائه دهد که مربوط، اتکاپذیر، به موقع و با اهمیت باشد (نظری پور، ۱۳۹۵).

مراحل طراحی و اجرای سیستم های اطلاعات حسابداری

۱- بررسی اولیه یا امکان سنجی: این مرحله با درخواست کاربر جهت کامپیوتری کردن شروع می شود و اقداماتی از قبیل تعیین کاربران مسئول و محدوده سیستم، نواقص سیستم موجود و هدف های سیستم پیشنهادی در این مرحله صورت می گیرد.

۲- تحلیل سیستم: در این مرحله محیط و سیستم فعلی کاربر با ابزاری همچون نمودار جریان داده ها، نمودار ارتباط بین موجودیت ها و سایر ابزار شناخته شده معین می شوند.

۳- طراحی: فعالیت طراحی با استفاده از مشخصه های سیستم پیشنهادی به تعیین روش پردازش مناسب و تعیین فعالیت های لازم در داخل آن می پردازد. در این مرحله مرز سیستم دستی و سیستم کامپیوتری نیز مشخص می گردد.

۴- پیاده سازی: این فعالیت شامل برنامه نویسی و یکپارچه سازی قسمت های مختلف به منظور تشکیل بدنه کامل سیستم پیشنهادی است.

۵- ارائه آزمونهای پذیرش سیستم (ارزیابی): مشخصه های ساخت سیستم طراحی شده باید به گونه ای باشند که کلیه اطلاعات ضروری جهت تعریف یک سیستم قابل قبول از دیدگاه کاربر را در بر گیرند. در نتیجه یکی از مشخصه هایی که باید تولید شود، ایجاد یک مجموعه آزمون ها جهت قابل قبول بودن سیستم است. این مرحله می تواند پس از فعالیت تحلیل سیستم و همزمان با فعالیت های طراحی و پیاده سازی انجام شود.

۶- اطمینان از کیفیت: به این فعالیت آزمون نهایی سیستم نیز گفته می شود. این فعالیت نیازمند انجام فعالیت آزمون پذیرش سیستم و فعالیت یکپارچه سازی سیستم است.

۷- توضیح دستورالعمل: در این مرحله باید قسمت های دستی سیستم به خوبی توصیف و چگونگی ارتباط این قسمت ها با قسمت های کامپیوتری مشخص گردد. محصول این قسمت، راهنمای سیستم خواهد بود.

۸- تبدیل و تغییر پایگاه داده‌ها: در این فعالیت، پایگاه داده‌ها را متناسب با سیستم جدید تغییر می‌دهند تا بتوان سیستم کامپیوتری جدید را با داده‌های گذشته تغذیه کرد.

۹- نصب (استقرار) سیستم: این مرحله که در حقیقت مرحله نصب سیستم اطلاعات حسابداری است، حساس‌ترین و شاید مشکل‌ترین مرحله در استقرار سیستم به‌شمار می‌آید. سیستمی که به‌صورت تفصیلی طراحی گردیده و با استفاده از اطلاعات فرضی و یا واقعی آزمایش شده است، در این مرحله باید به‌صورت نهایی پیاده‌سازی و جایگزین سیستم قبلی گردد. آموزش مقدماتی کارکنان با برگزاری جلسه‌های آموزش و تشریح سیستم‌ها صورت می‌گیرد. پس از آشنایی کلیه عوامل اجرایی با هدف‌ها، مشخصات و وجوه افتراق سیستم جدید با سیستم موجود، آموزش به هر یک از مسئولان اجرای سیستم در حوزه فعالیت خود با استفاده از اطلاعات فرضی یا واقعی انجام می‌گیرد (ملانظری زرابی، ۱۳۹۲).

کنترل های داخلی

مدیران واحدهای اقتصادی برای دستیابی به راه‌ها و روش‌های بهتر کنترل داخلی بی‌وقفه سعی و تلاش می‌کنند. مدیران به خوبی می‌دانند که در نبود سیستم کنترل داخلی اثربخش، تحقق رسالت شرکت، حفظ سودآوری و به حداقل رساندن رویدادهای غیرمنتظره بسیار مشکل است. مدیریت در مصاف با تغییرات سریع محیط‌های اقتصادی و رقابتی و تغییر تقاضا و سلیقه‌ی مشتریان و تجدید ساختار به منظور رشد در آینده، سیستم کنترل داخلی را به خدمت می‌گیرد تا بتواند به موقع از خود واکنش مناسب نشان دهد. ضمناً کنترل‌های داخلی باعث افزایش کارایی، کاهش ریسک از دست دادن داراییها، حصول اطمینان معقول از قابلیت اعتماد صورتهای مالی و رعایت قوانین و مقررات می‌شوند. در سال ۱۹۹۲ کمیته‌ی سازمانهای حامی کنترل داخلی را در قالب چارچوبی کمیسیون تردوی (کوسو) یکپارچه معرفی کرد و به اجرا درآورد. این چارچوب مورد قبول هیئت مدیره و مدیران ارشد شرکت‌ها و همچنین به طور گسترده در تمام دنیا مورد استفاده قرار گرفت و به عنوان یک راهنما در طراحی، پیاده‌سازی و هدایت کنترل داخلی مؤثر شناخته شده است. در سال ۲۰۱۰ کمیته‌ی کوسو پروژه‌ای برای تجدید نظر و به روزرسانی چارچوب فوق با هدایت مؤسسه حسابرسی PWC تعریف نمود. چارچوب به روز شده در ماه می سال ۲۰۱۳ انتشار یافت. طی ۲۰ سال گذشته از زمان اجرای چارچوب اصلی کوسو، واحدهای تجاری یا بنگاه‌های اقتصادی به طور چشمگیری تغییر کرده و به طور فزاینده‌ای پیچیده و فنی و در حال حرکت به سمت جهانی شدن است. به طور همزمان، کلیه‌ی ذینفعان که به دنبال شفافیت و پاسخ‌گویی از طریق چارچوب اصلی کنترل داخلی برای حمایت و نظارت بر تصمیمات واحدهای تجاری هستند، مجذوب طرح چارچوب به روز شده شدند. کمیته‌ی کوسو از به روزرسانی کنترل داخلی در قالب چارچوب یکپارچه بسیار خشنود است و بر این اعتقاد است که این چارچوب‌ها سازمان‌ها را مفید و اثربخش می‌کنند و باعث توسعه و تغییر آنها می‌شوند و با حمایت از سیستم کنترل داخلی، سازمان‌ها را در راستای رسیدن به اهدافشان کمک خواهند کرد.

کنترل داخلی فرایندی است که هیئت مدیره و مدیران و سایر کارکنان برای کسب اطمینان قابل قبول جهت دستیابی به اهداف سازمانی مرتبط با گزارشگری مالی، اثربخشی عملیات و رعایت تطبیق طراحی کرده‌اند (خداداده‌ی شاملو و عزیززاده، ۱۳۹۸).

کنترل‌های داخلی شامل کلیه‌ی اقداماتی است که برای تأمین اطمینان نسبی از اجرای صحیح امور و مطابقت آن با مقررات و سیاست‌های واحد تجاری صورت می‌گیرد. هدف اصلی آن بالابردن کارایی و سودمندی عملیات واحد تجاری است. به عبارت دیگر، کنترل داخلی، فرایندی پویا، تعاملی و یکپارچه است که با تمرکز بر اهداف عملیاتی و مالی شرکت، برای حمایت از شرکت در مدیریت خطر خود به‌منظور دستیابی به اهداف موجود و حفاظت از عملکرد آن طراحی شده است (براور و همکاران، ۲۰۱۷). طبق تعریف کوزو کنترل داخلی فرایندی است که هیئت مدیران، مدیریت و سایر کارکنان

سازمان آن را اجرا می‌کنند و برای حصول اطمینان معقول از دستیابی شرکت به اهداف عملیاتی، گزارشگری و رعایت طراحی شده است. این تعریف تأکید می‌کند کنترل داخلی:

۱- به دستیابی به اهداف در یک یا چند طبقه جداگانه، اما با هم‌پوشانی و نقاط اشتراک عملیاتی، گزارشگری و رعایت کمک می‌کند.

۲- فرایندی است شامل وظایف و فعالیت‌های مستمر، ابزاری است برای رسیدن به هدف و نه خود هدف.

۳- افراد آن را اجرا می‌کنند؛ فقط دستورالعمل‌هایی از خط‌مشی و رویه، سیستم‌ها و فرم‌ها نیست، بلکه با افراد و اقدامات آنها در هر سطحی از سازمان مرتبط است که بر کنترل داخلی اثر می‌گذارند.

۴- قادر به ایجاد یک اطمینان معقول نه مطلق، برای هیئت مدیران و مدیریت ارشد.

۵- قابلیت انطباق با ساختار واحد تجاری را دارد، برای به‌کارگیری در کل سازمان یا در یک واحد فرعی، بخش، یا واحد عملیاتی انعطاف‌پذیر است. همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد با تصویب قانون ساربینز- آکسلی در سال ۲۰۰۲ میلادی و مبتنی بر بخش‌های ۳۰۲ و ۴۰۴ این قانون مبنی بر الزام مدیران و حساب‌برسان به ارائه گزارش کیفیت کنترل‌های داخلی شرکت، موضوع الزام گزارشگری کنترل‌های داخلی مطرح شد. تا قبل از این قانون تنها تعداد کمی از شرکت‌ها به‌صورت داوطلبانه، اثربخشی کنترل‌های داخلی را ارزیابی و گزارش می‌کردند (چن و همکاران، ۲۰۱۶).

ابزارهای دستیابی به کنترل‌های داخلی

از آنجائیکه عملیات هر واحد تجاری متفاوت از واحدهای تجاری دیگر است، لذا استقرار کنترل‌های داخلی یکسان برای کلیه واحدهای تجاری مقدور نمی‌باشد. استقرار کنترل‌های خاص در هر سیستم به عواملی چون اندازه، نوع عملیات و هدف‌های سازمانی که سیستم برای آن طراحی شده است، بستگی دارد.

عواملی که برای یک سیستم کنترل داخلی رضایت بخش در هر سازمان ضروری است عبارتند از:

(۱) محیط کنترلی، (۲) سیستم حسابداری، (۳) روش‌های کنترلی.

۱- محیط کنترلی

از مجموعه عواملی که برای دستیابی به سیاستها و اجرای روشهای شرکت طراحی می‌شود تشکیل یافته و منعکس کننده نگرش کلی مدیریت واحد تجاری و مالکان آن درباره استقرار سیستم کنترل داخلی و اهمیت آن برای واحد تجاری است. عوامل خارجی، مانند قوانین و مقررات لازم الاجراء بخشی از محیط کنترلی شرکت است. عوامل داخلی عمدتاً عبارتند از:

- طرز تفکر مدیریت و نحوه اجرای آن روشهای مدیریت نیروی انسانی.

- طرح و ساختار سازمانی سیستم پیش بینی‌های مالی و بودجه.

- کمیته حسابرسی.

- حسابرسی داخلی کار حساب‌برسان داخلی، بررسی و ارزیابی سیستم کنترل‌های داخلی و کارایی هر یک از بخشهای و دواير واحد تجاری در انجام دادن امور و وظایف محوله می‌باشد. حساب‌برسان داخلی یافته‌های خود را از عدم کارایی کنترل‌های داخلی همراه با پیشنهادها و اصلاحی به منظور بهبود عملکرد واحد تجاری و اعمال کنترل‌های داخلی به مدیریت ارشد ارائه می‌دهند. حساب‌برسان داخلی به طور کلی وظایف تعیین شده در طرح سازمانی به دواير و واحدها را از بابت موثر انجام شدن و یا عدم انجام امور محوله، بررسی می‌کنند.

۲- سیستم حسابداری

سیستم حسابداری شامل روشها و سوابقی است که به منظور شناسایی، گردآوری، تجزیه و تحلیل، طبقه بندی، ثبت و گزارش معاملات یک واحد اقتصادی و پاسخگویی در قبال داراییها و بدهی های آن ایجاد می شود. یک سیستم حسابداری کارا به گونه ای طراحی می شود که:

- کلیه معاملات معتبر را تعیین و ثبت کند.
- معاملات را به منظور طبقه بندی مناسب برای گزارشگری مالی به موقع و با جزئیات کافی تعریف نماید.
- ارزش معاملات را به گونه ای اندازه گیری کند که ثبت ارزش پولی مناسب آن را در صورتهای مالی، امکان پذیر سازد.
- دوره زمانی وقوع معاملات را تعیین کند تا بتوان معاملات را در دوره حسابداری مناسب ثبت نمود.
- معاملات و موارد افشای مربوط را به درستی در صورتهای مالی نشان دهد.

۳- روش های کنترلی

عبارتند از سیاست ها و رویه هایی که مدیریت علاوه بر محیط کنترلی و سیستم حسابداری برقرار می کند تا به هدف های خاص سازمانی دست یابد. روش های کنترلی اهداف مختلفی دارد و در سطوح مختلف سازمانی و داده پردازی به کار می رود. همچنین می توان این روشها را در اجزای خاصی از محیط کنترلی و سیستم حسابداری تعبیه کرد. به طور کلی روشهایی که مربوط به موارد زیر است، به عنوان روش های کنترلی طبقه بندی می شود.

- تقسیم وظایف به صورتی که هیچ کس نتواند در حین انجام وظایف عادی خود مرتکب اشتباه یا تخلف بشود و آن را پنهان سازد. گماشتن افراد مختلف برای مسئولیت هایی مانند تایید معاملات، ثبت معاملات و نگهداری و حفاظت از دارایی ها از جمله چنین روش هایی است.
- طراحی و به کارگیری مستندات و سوابق کافی به منظور حصول اطمینان از ثبت مناسب معاملات و رویدادها، مانند استفاده از اسناد حمل پیش شماره گذاری شده ارسال کالا.
- ایجاد کنترل های حفاظتی کافی در مورد امکان دستیابی به برنامه های رایانه ای و پرونده های اطلاعاتی
- کنترل های مستقل در مورد عملکرد و ارزیابی مناسب ثبت شده مانند کنترل های دفتری، صورت های تطبیق، مقایسه داراییها با حسابهای ثبت شده، کنترل های اعمال شده به وسیله برنامه های رایانه ای، بررسی گزارشهای مربوط به خلاصه جزئیات مانده حسابها توسط مدیریت (مانند یک تراز آزمایشی از مانده های قبلی حسابهای دریافتی)، و بررسی گزارشهای تهیه شده رایانه ای توسط کاربر.

قابلیت های کنترل داخلی

واحدهای اقتصادی به کمک کنترل داخلی می توانند به اهداف عملیاتی و سودآوری خود دست یابند و از اتلاف منابع اقتصادی جلوگیری کنند. به کمک کنترل داخلی از قابلیت اعتماد گزارش دهی مالی و رعایت دقیق قوانین و مقررات (که از آسیب دیدن شهرت و آوازه یک واحد اقتصادی و سایر پیامدها جلوگیری میکند) اطمینان حاصل می شود. در مجموع واحدهای اقتصادی، به کمک کنترل داخلی می توانند به مقاصد و خواسته های خود دست یابند و در طول راه، از خطرات و رویدادهای غیر منتظره دوری کنند.

محدودیت‌های ذاتی کنترل داخلی

متأسفانه، عده‌ای از کنترل داخلی توقعات غیر واقع بینانه و خارق العاده دارند. آنها به دنبال مطلقاً هستند ولی کنترل داخلی به دلیل محدودیت‌های ذاتی که دارد نمی‌تواند شواهدی قطعی مبنی بر دستیابی به هدفها را، برای مدیریت فراهم کند. نمونه‌هایی از این محدودیتها عبارتند از:

- ۱) احتمال نارسا شدن یکی از روشهای کنترل داخلی به دلیل تغییرات ایجاد شده در شرایط و کاهش میزان رعایت آن.
 - ۲) احتمال نادیده گرفتن کنترل‌های داخلی از طرف مدیران یا کارکنان.
 - ۳) اشتباهات بالقوه انسانی ناشی از بی‌دقتی، حواس پرتی، خطای قضاوتی و تفسیر نادرست از دستورالعملها.
 - ۴) اغلب کنترل‌های داخلی درباره معاملات و رویدادهای روزمره و نه غیر متعارف برقرار می‌شوند.
 - ۵) مخارج استقرار هر یک از روشهای کنترل داخلی نباید بیشتر از منافع مورد انتظار آن روش باشد.
 - ۶) دادن اطمینانی معقول و نه مطلق، در خصوص تحقق اهداف واحد اقتصادی (معین‌الدین و همکاران، ۱۳۹۶).
- در راستای اهداف پژوهش و موضوع مورد ارزیابی کنترل داخلی را می‌توان فرآیندی نظام مند دانست که بیشتر سازمانها اجرا و برقرار می‌کنند تا از دستیابی به اثر بخشی و کارایی فعالیت همچنین عملیات، قابلیت اعتماد گزارشگری مالی و غیر مالی و رعایت قوانین و مقررات مربوط اطمینان حاصل کنند.

جدول (۱): عناصر تشکیل دهنده ساختار کنترل داخلی

ردیف	عناصر	تفسیر عنصر
۱	محیط کنترلی	محیط کنترلی را می‌توان بنیاد اصلی سازمان و کارکنان آن که مشتمل بر خصوصیات فردی آنها از جمله صداقت، ارزشهای اخلاقی و صلاحیتها و محیطی که در آن فعالیت می‌کنند، دانست. محیط کنترلی ساختاری نظامندی است که سازمان را پویا می‌کند. محیط کنترلی متشکل از عوامل سازمانی مختلف از جمله اهداف، استراتژی‌ها، فرهنگ و دیدگاه مدیریت است. همچنین در محیط کنترلی فلسفه مدیریت ریسک تعیین می‌شوند. مدیران ارشد در سازمان‌ها تعیین می‌کنند که رویکرد وی نسبت به مدیریت ریسک چگونه بوده و میزان اشتباهات ریسک سازمان تا چه اندازه ای است.
۲	ارزیابی خطر	خطر را می‌توان نتیجه تعامل بین مخاطره با وضعیت آسیب پذیری و ظرفیت‌های سازمان دانست که می‌تواند سبب تخریب زیر ساخت‌ها و اختلال در امنیت سازمان شود.
۳	فعالیت‌های کنترلی	تدوین و طراحی و اجرای کارآمد کنترل‌های داخلی در بخش دولتی به شکل‌های گوناگون از جمله تامین اطمینان نسبی از دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده، حسن اجرای فعالیتها در کلیه زمینه‌ها و تحقق مسئولیت پاسخگویی و حسابداری نسبت به فعالیت‌های انجام شده از اهمیت بالایی برخوردار است.
۴	اطلاعات و ارتباطات	امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات امکان بهره‌مندی و کارایی اطلاعات را ممکن ساخته است. بکارگیری فناوری اطلاعات، دگرگونی گسترده‌ای را در امور اداری و سیستم‌های اطلاعاتی باعث شده است، به طوری که امکان انتقال الکترونیکی داده‌ها، مدارک، اسناد و مکاتبات مختلف از طریق کامپیوتر و خطوط ارتباطات مخابراتی فراهم شده است.
۵	نظارت و آزمون	- نظارت بر عملکردها به گونه‌ای منظم و مستقل کنترل نشده است. - روش‌ها و شیوه‌های کنترل سازمانی، نامناسب بوده است. - شیوه‌های گزارشگری و یا ضمانت اجرای تفویض اختیار و مسئولیت، نامناسب بوده است. - دسترسی و کنترل‌داری‌ها، مدارک، برنامه‌های کامپیوتری یا اطلاعات به گونه‌ای غیرمجاز، صورت گرفته است.

محیط کنترلی ترکیبی از اجزا را در سازمان شامل می‌شود. این اجزا در زمره مولفه‌های نرم سازمان می‌باشند، مولفه‌هایی که ناملموس بوده، لیکن رفتار سازمان را تعیین می‌کنند. مهمترین اجزای محیط کنترلی سازمان‌ها عبارتند از:

- فلسفه مدیریت ریسک: که نشان دهنده مجموعه‌ای از باورها، و نگرش‌هایی است که تعیین می‌کند که سازمان با ریسک‌های موجود در سراسر سازمان، چگونه برخورد نماید.
- میزان ریسک‌پذیری قابل قبول: که نشان دهنده سطح، و میزان ریسک در اندازه‌ای است که سازمان مایل به پذیرش آن است.
- هیأت مدیره: تعیین کننده ساختار، تجربه، استقلال، و نقش نظارتی است که توسط هیأت حاکمه سازمان، اعمال می‌شود.
- درستکاری و ارزش‌های اخلاقی: انعکاس دهنده الویت‌ها، استانداردهای رفتاری، و روش‌ها، می‌باشد.
- تعهد به صلاحیت و مهارت: شامل دانش، و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام وظایف محوله است.
- ساختار سازمانی: به عنوان چارچوبی برای برنامه‌ریزی، اجرا، کنترل، و نظارت بر فعالیت‌ها، تعیین می‌شود.
- تخصیص و تفویض اختیارات و مسئولیت‌ها: انعکاس دهنده درجه‌ای که افراد و گروه‌ها، مجاز هستند با ابتکار عمل‌های خود، به حل و فصل مسائل و مشکلات و همچنین محدودیت‌های موجود بر اختیاراتشان، بپردازند.
- استانداردهای منابع انسانی: ترکیبی از روش‌های استخدام، آشنایی، کارآموزی، ارزیابی، مشاوره، ترفیع، طرح‌های جبرانی، و ارائه خدمات درمانی است.

اهداف یک سیستم کنترل داخلی

وجود قابلیت اعتماد و صحت اطلاعات

در هر سازمانی دو نوع سیستم اطلاعاتی تحت عناوین حسابداری و عملیاتی وجود دارد. سیستم اطلاعاتی حسابداری؛ صورتهای مالی و بودجه‌های و سایر گزارشات مالی سازمان را بوجود می‌آورد. سیستم اطلاعاتی عملیاتی؛ معمولاً اطلاعات مربوط به جنبه‌های گوناگون عملیات را گردآوری میکند و گزارشهای سطوح فعالیت، مسئولیت و نظایر آن را به وجود می‌آورد. دستیابی به هدف کنترل داخلی مربوط به قابلیت اعتماد و درستی اطلاعات در سیستم اطلاعاتی از لحاظ فرآیندهای تصمیم‌گیری مدیریت، حائز اهمیت است.

تدوین و رعایت برنامه‌ها و سیاست‌ها، طرح‌ها، شیوه‌ها، قوانین و مقررات هدف از کنترل داخلی؛ اطمینان از صحت انجام عملیات به گونه‌ای که برنامه‌ریزی شده است. حسابرسان داخلی علاوه بر تعیین میزان رعایت این گونه کنترلها، کفایت سیاستها، طرحها و روشها را نیز مورد ارزیابی قرار می‌دهند. توجه داشته باشید که بررسی کفایت روشها، پیش‌نیاز انجام آزمون رعایت روشهاست. حسابرسان داخلی به این دلیل بر ارزیابی روشها اصرار می‌ورزند که بتوانند کفایت طراحی آنها را برآورد و تعیین کنند.

تامین و حفاظت از داراییها

معمولاً برای حفاظت از داراییها، مشهودترین نوع کنترل‌ها طراحی و برقرار می‌شوند. شامل نگهبان، گاوصندوق.

اقتصادی و کارآمد بودن عملیات

در هر سازمان منابع کافی جهت برآورده کردن همه خواسته های ما وجود ندارد. به بیان دیگر اگر برای رعایت برخی روشها توجه اقتصادی وجود نداشته باشد، شرکت آسیب می بیند. علی ایحال حسابرسان داخلی همواره در جهت بهبود و کارآمد کردن روشها سعی می نمایند.

تحقق هدف های سازمانی مربوط به عملیات برنامه ها

همه کنترلها و فعالیتهای سازمانی باید در راستای تحقق هدفها و برنامه ها صورت گیرد. حسابرسان داخلی با آزمون و ارزیابی سیستم کنترل داخلی بایستی در شرایطی قرار گیرند تا بتوانند مسیر کلی امور شرکت را دریابند و از ناهماهنگی در عملیات شرکت و تضاد آشکار با منافع دراز مدت آن جلوگیری به عمل آورند.

انواع کنترل های داخلی

۱- کنترل های داخلی اداری (عملیاتی) - کنترل هایی اند که بر صورتهای مالی تأثیری ندارند و به منظور دستیابی به اهدافی چون کارایی و سودمندی عملیات و رعایت رویه های موردنظر مدیریت در تمام قسمت ها و دوایر واحد تجاری استقرار می یابند. اجرای طرح های سازمانی، تفویض اختیارات در معاملات و کنترل های مربوط به عملیات تولید، نمونه هایی از کنترل های داخلی اداری است. کنترل های داخلی اداری نقطه ی شروعی برای استقرار کنترل های داخلی حسابداری در مورد معاملات است.

۲- کنترل های داخلی حسابداری (مالی) کنترل هایی اند که مستقیماً بر قابلیت اتکای مدارک حسابداری و صورتهای مالی اثر دارند و به منظور دستیابی به اهدافی چون حفاظت از دارایی ها، قابلیت اتکای مدارک حسابداری و تهیه صورت های مالی قابل اطمینان استقرار می یابند. به عنوان مثال، جلوگیری از تردد افراد غیرمسئول در محوطه صندوق، کنترل فاکتورهای فروش توسط فردی مستقل از صادرکننده آنها یا تهیه صورت مغایر بانکی توسط کارمندی که مجاز به صدور چک یا مسئول وجه نقد نباشد، نمونه هایی از کنترل داخلی حسابداری است.

یکی از دغدغه های اصلی مدیران، هیات مدیره، صاحبان کسب و کار و حسابرسان داخلی، چگونگی استقرار نظام کنترل های داخلی و برخورد موثر و کارآمد با خطر تقلب در سطح سازمان است. نظام کنترل داخلی موثر، ابزار اولیه کشف و اصلاح تقلب و اشتباه ها است. در سال ۲۰۰۲ زمانی که قانون ساربنز- آکسلی در پی رسوایی های مالی تصویب شد، کنترل شدیدی را بر نحوه گزارشگری و افشا در شرکت های سهامی الزامی کرد. براساس این قانون، مدیران مالی و اجرایی ارشد، خود باید بر گزارش های مالی صحنه بگذارند. همچنین، قانون مذکور شامل مجازات های بالقوه بسیار جدی مانند جریمه های مالی سنگین و جریمه هایی از نوع زندان برای مدیران اجرایی می باشد. طبق این قانون، موسسات وظیفه دارند تا کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی خود را افزایش دهند (بارا، ۲۰۱۰).

فرایندی بنیادی و پویاست که خود را به طور مداوم با تغییرات رو در روی سازمان هماهنگ و منطبق میسازد. مدیریت و کارکنان در همه سطوح مجبور و ملزم به ارتباط با این فرایند هستند تا ریسکها را شناسایی و اطمینان معقولی از دستیابی به رسالت سازمان و هدف های کلی آن کسب کنند. به عبارت دیگر کنترلهای داخلی مجموعه اقداماتی است که مدیران برای تامین اطمینان نسبی ۱۴۵ از اجرای صحیح امور و مطابقت آن با مقررات و سیاست های وضع شده، انجام می دهند تا کارایی و سودمندی عملیات را بالا برده و به هدفهای از قبل تعیین شده دست یابند. کنترل های داخلی شامل طرح سازمان و تمامی رویه های هماهنگ پذیرفته شده در یک سازمان است که برای حفاظت از دارایی ها، رسیدگی به درستی و اتکاپذیری داده های حسابداری، ارتقای کارآمدی عملیات و تشویق جهت پیروی از رویه های مدیریتی تجویز شده است

عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۰). آن ها ساختار کنترل داخلی را به عنوان برنامه های یک سازمان شامل جهت گیری مدیریتی، روش ها، رویه ها و سایر معیارها تعریف می کند، به گونه ای که دستیابی به اهداف زیر را به نحو معقول و منطقی تضمین نماید. ترویج انجام عملیات به شکل منظم، مقرون به صرفه، بهینه و اثربخش و ارائه محصولات کیفی و خدمات همخوان با مأموریت های سازمانی، حفاظت از منابع در مقابل زیان های ناشی از اتلاف، سوء استفاده، سوء مدیریت، خطا، تقلب و سایر بی نظمی ها، پایبندی به قوانین، مقررات و رهنمودهای مدیریتی، نگهداشت و توسعه داده های مالی و مدیریتی و افزایش منصفانه داده های مذکور در گزارشات زمانبندی شده (رضا بیگی، ۱۳۹۲).

اثربخشی کنترل های داخلی

در تحقیق های کمی در رابطه با اثربخشی کنترل های داخلی ایران صورت پذیرفته است. در یکی از این تحقیق ها، ودیعی و کوچکی (۱۳۸۷) اثربخشی نظام کنترل های داخلی از دیدگاه حسابرسان مستقل و تأثیر آن بر فرایند حسابرسی را در چندین شرکت ارزیابی کردند. براساس نتایج پژوهشی آنها، کنترل های داخلی در شرکت های مورد آزمون، اثربخش گزارش شده است. از طرفی آنها دریافتند که ارزیابی های حسابران مستقل از اثربخشی کنترل ها، مبنای عملیات حسابرسی قرار نمی گیرد. همچنین تقنینتاج و بهرامیان (۱۳۹۰) پژوهشی را در رابطه با ارزیابی اثربخشی کنترل های داخلی در یک شرکت سرمایه گذاری انجام دادند. آنها پنج محور اساسی از جمله محیط های کنترلی را در مورد میزان اثربخشی کنترل های داخلی در نظر گرفتند. نتایج حاصل و با استفاده از مدل کوزو از پژوهش آنها نشان می دهد که ارزیابی اثربخشی کنترل های داخلی که از طریق اجرای مدلی کاربردی براساس مدل کوزو به دست آمده است، مورد اطمینان می باشد. زمانیکه گزارش کنترل های داخلی اثربخش از جانب مدیران در رابطه با گزارشگری مالی به شکل قانون درآید، به دلیل افزایش تمرکز بر کنترل های داخلی، می تواند منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی شود.

براساس بند الف بخش ۴۰۴، مدیران ارشد شرکت ها باید کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی را در قالب گزارش های مدیریت خود طبق الزام های گزارشگری بخش ۳۰۲ قانون، ارزیابی کنند. این مورد می تواند موجب افزایش تعهدهای قانونی آنها برای اطمینان بخشی نسبت به اثربخشی کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی و همچنین توجه هرچه بیشتر به موارد مرتبط با کنترل های داخلی شود. بهبود هرچه بیشتر کنترل های داخلی در نهایت به بهبود کیفیت گزارشگری مالی از طریق افزایش کیفیت اقلام تعهدی حسابداری منجر خواهد شد. برای تشریح هرچه بیشتر موضوع، سیاست های کنترل داخلی طبقه بندی شده شرکتی که استفاده از حساب های مشکوک را مجاز دانسته است، باید طبق بند الف بخش ۴۰۴، مورد برآورد، بازنگری و ثبت واقع شود. مدیران باید در محیط کسب و کار خود، اثربخشی این کنترل ها را در گزارش مدیریت ارزیابی کنند. این ارزیابی، کارایی عملیاتی این کنترل ها را نشان داده و یا نیاز به بازنگری در کنترل های غیراثربخش را مشخص می کند. کنترل های داخلی اثربخش می توانند صحت برآوردها را بر اساس تاریخچه عملیاتی و سیاست های شرکت تضمین نمایند. این برآوردهای صحیح در صورت ثبت دقیق می توانند به کیفیت بالای اقلام تعهدی ختم شوند. در نبود این کنترل ها، مدیریت می تواند با دستکاری بیشتر در حساب ها و تأثیر بر عملکرد مالی شرکت در یک دوره، سطح کیفی اقلام تعهدی را پایین آورد. الزام های گزارشگری مدیران، سرانجام موجب شناسایی ضعف های بیشتری در کنترل های داخلی و به تبع اصلاح آنها منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می شود. احتمال افشای ضعف کنترل های داخلی در شرکت هایی که تنها گزارش مدیریت درباره آنها منتشر می شود (گزارش حسابرسی در مورد کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی ندارند) تا حدودی بیشتر از شرکت هایی است که مشمول بخش ۴۰۴ قانون نیستند. همانطور که بیان شد، شناسایی کنترل های داخلی اثربخش در شرکت و در ادامه بازنگری و اصلاح آنها، می تواند باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی گردد. از طرفی، گزارش کنترل های داخلی اثربخش از جانب

مدیران در رابطه با گزارشگری مالی در شرکت هایی که با نبود نهادی برون سازمانی برای ارزیابی کنترل های داخلی خود روبه رو هستند، ممکن است با توجه به اینکه در چنین مواردی شرکت ها به احتمال زیاد زمان، هزینه و منابع کافی برای ایجاد یک نظام کنترل داخلی اثربخش صرف نمی کنند، به بهبود گزارشگری مالی نینجامد. شرکت های کوچکتر در مقایسه با شرکت های بزرگتر، کیفیت گزارشگری و همچنین ساختار کنترل داخلی ضعیف تری دارند از سوی دیگر برای این شرکت ها، هزینه های اساسی اطمینان بخشی نسبت به اثربخشی کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی در مقایسه با مزایای اینگونه شرکت ها در قبال کاهش ریسک ارائه اشتباه صورت های مالی و یا دعاوی حقوقی، از اهمیت بیشتری برخوردار است. کنترل های قویتر ممکن است انعطاف پذیری گزارشگری مدیران را محدود کند. در این حالت ممکن است مدیران به سادگی در گزارش مدیریتی خود، کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی را اثربخش ارزیابی کنند؛ بدون آنکه الزام های اولیه ای را در ارزیابی های خود لحاظ کرده باشند (رستمی و کهنسال، ۱۳۹۵).

رویکردها و ظرفیت های نوین کنترل های داخلی

در مباحث نوین، مفهوم کنترل های داخلی به فرایند طراحی و اجرای درخور اتکا به وسیله مسئولان تعیین شده از سوی مدیریت، برای فراهم آوردن اطمینانی معقول در مورد اعتبار و کیفیت گزارشگری مالی، کارایی و سودمندی عملیات و سرانجام اجرای مناسب قوانین و مقررات اطلاق می شود (سورین و همکاران، ۲۰۱۵). کنترل داخلی برای دستیابی به هدف های به ظاهر متفاوت، اما در نهایت یکسان به کار گرفته می شود و از پنج جزء به هم پیوسته شامل محیط کنترلی، ارزیابی ریسک، فعالیت های کنترلی، اطلاعات و اطلاع رسانی و نظارت تشکیل شده است. این اجزا برگرفته از رویکردی است که مدیریت آن را برای راهبری کسب و کار و فرایند مدیریت یکپارچه خود مورد استفاده قرار می دهد (محمدپور و شهرابی، ۱۳۹۳). چنین رویکردهایی نسبت به کنترل های داخلی به همراه ارائه شواهد حسابرسی نهایی (شواهدی قابل اطمینان و کافی) که زمینه اظهارنظر حسابرس را فراهم می آورد، منافع زیادی را برای حسابرس مستقل و دیگر استفاده کنندگان از صورت های مالی ایجاد می کند. در همین راستا و با توجه به ارتباط بین فعالیت های حسابرسی داخلی و کنترل های داخلی، انجمن حسابرسان داخلی امریکا هدف های کنترل های داخلی را حفاظت از دارایی ها، تضمین کیفیت اطلاعات، اجرای راهبردها و استفاده بهینه از منابع اعلام کرده است. همچنین می توان با بیان هدف های جزئی تر و تمرکز بر جنبه های مدیریتی مانند بهبود شاخص های کیفی، محافظت از دارایی ها و اطلاعات، جلوگیری و ردیابی خطا و تقلب، برپایی قوانین مرتبط با موضوع فعالیت شرکت، در نظر گرفتن سیاست ها و تصمیم های مدیریت، ارائه اطلاعات معتبر و به موقع به مدیریت، تنظیم اسناد اصیل حسابداری، اجرای فرایندهای متناسب برای جمع آوری، پردازش، ذخیره سازی، به روزرسانی و انتشار اطلاعات مالی و بالابردن کیفیت گزارشگری مالی، ظرفیت های بیشتری از کنترل های داخلی را ارائه کرد.

اطلاعات غیرمالی

یکی از کلیدی ترین عوامل کسب مزیت رقابتی پایدار برای سازمان ها، بهره مندی صحیح از فناوری ها و سیستم ها از جمله سیستم های اطلاعاتی است، که صرف بر خورداری از آن نمی تواند عامل موفقیت یک سازمان باشد. بلکه آنچه می تواند در این مهم موثر باشد، استفاده بهینه از سیستم اطلاعاتی با کیفیت و به تبع آن اتخاذ تصمیماتی بهبود یافته بر مبنای اطلاعات مفید است. حسابداری یک سیستم اطلاعاتی است و مدیران باید جهت تصمیم گیری بهتر، اطلاعات مناسب و با کیفیت را از تمام کانال های رسمی و غیررسمی بدست آورند موفقیت یا شکست یک سازمان در دستیابی به اهداف خود به کیفیت اطلاعات حسابداری بستگی دارد اگر اطلاعات حسابداری تولید شده با کیفیت باشد عیناً نشان دهنده عملکرد

فعلی شرکت است. لذا برای پیش‌بینی آینده مفید بوده و ارزش شرکت را ارزیابی می‌کند. ارقام حسابداری و اطلاعات و گزارش‌های مالی، بخش مهمی از داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز فرایند تصمیم‌گیری اقتصادی، محسوب می‌شوند و سودمندی آن‌ها نیز مورد پذیرش علاقه‌مندان بوده است نگاه بسیاری از افراد و کارشناسان به علت به وجود آمدن بحران‌ها و اختلافات مالی در سطح جهان، به سمت حسابداری جلب شده است به نحوی که اطلاعات حسابداری به عنوان یکی از قابل‌اعتمادترین منابع اطلاعاتی در نظر گرفته می‌شود. چنین نگرشی به اطلاعات حسابداری موجب اهمیت کیفیت اطلاعات حسابداری شده است. کیفیت اطلاعات حسابداری برای تحلیلگران و استفاده‌کنندگان از دیدگاه گزارشگری مالی مطرح است. به این معنی که اگر صورت‌های مالی، استفاده‌کنندگان را در پیش‌بینی گمراه سازد از کیفیت پایینی برخوردار است. از طرفی تغییر نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری موجب تغییر شکل و محتوای اطلاعاتی گزارش‌های حسابداری شده است. انتشار اطلاعات غیر مالی در کنار اطلاعات مالی و حرکت به سوی گزارشگری یکپارچه از نشانه‌های پذیرش این موضوع از سوی تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و مدیران واحدهای اقتصادی است تصمیم‌گیری مبتنی بر اطلاعات مالی، موجب اتخاذ تصمیمی برای حداکثر کردن منافع سهامداران شده است؛ اما اگر اطلاعات غیر مالی نیز ارائه شود، سرمایه‌گذاران به اتخاذ تصمیمات پایداری تمایل پیدا می‌کنند انتشار اطلاعات غیرمالی برای سرمایه‌گذاران اهمیت چشمگیری دارد و ممکن است تصمیمات سرمایه‌گذاران را تغییر دهد (کامیابی و همکاران، ۱۴۰۰). اما حسابداری در حال تغییر از فرایندهای سنتی و اطلاعات غیر مالی پیرامونی در حال افزایش است. در دهه‌های اخیر حسابداران حرفه‌ای و آموزشگاه‌ها بر اهمیت اطلاعات غیرمالی بر تصمیم‌گیری تاکید داشته‌اند افشای غیرمالی و معیارها شامل امتیازات شاخص، نسبت‌ها، شمارش و سایر اطلاعات است که در صورت‌های مالی اساسی ارائه نشده است. مطابق باماچ (۲۰۱۸) بعضی از سازمان‌ها از اطلاعات قسمتی استفاده می‌کنند که ارزیابی و مقایسه‌پذیری اطلاعات را امکان‌پذیر می‌سازد. برطبق (کوهن، ۲۰۰۸) اطلاعات غیرمالی شامل وضعیت اقتصادی عمومی، تغییرات فناوری در صنایع مشتری محور و محصولات جدید از رقبای می‌باشد. مطابق با (آدمیرال، ۲۰۰۹). از تمامی داده‌های کمی و کیفی و سیاست‌های اتخاذ شده نسبت به آن، عملیات واحد تجاری و نتایج این سیاست برحسب ورودی یا خروجی تشکیل شده است. اخیراً، نویسندگان تعریف اطلاعات غیرمالی را با اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی یا پایداری مرتبط می‌دانند (باربوسا و همکاران، ۲۰۲۲). مسئولیت اجتماعی سازمان، عامل اساسی بقای هر سازمان است. شرکت‌ها و موسسات در جامعه‌ای کار می‌کنند که آن جامعه برای آنها فرصت‌های مختلفی را جهت کسب سود و تحقق اهدافشان ایجاد کرده است، در مقابل این رفتار جامعه، سازمان‌های مذکور نیز باید متعهد باشند که نیازها و خواسته‌های جامعه را آنگونه که مورد توجه ذینفعان است، برآورده کنند. مسئولیت اجتماعی دیدگاهی تجاری است که اخلاق، کارکنان، جامعه و محیط را محترم می‌شمارد و راهبردی کامل است که توانایی بهبود موقعیت رقابتی شرکت را دارد. مسئولیت اجتماعی، روشی است که شرکت از طریق آن، ملاحظه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را با ارزش‌ها، فرهنگ، راهبردها، ساختار و فرایندهای خود یکپارچه می‌کند. به عبارت دیگر، شرکت از این طریق، ساختار، راهبرد و فرایند پاسخگویی را توسعه می‌دهد و به خلق ارزش و توسعه جامعه کمک می‌کند. عامل توسعه مسئولیت اجتماعی، تعامل بین شرکت و جامعه است نقطه آغاز این تعامل، مسئولیت شرکت نسبت به هنجارهای اجتماعی است بنابراین، شرکت‌ها نقش مهمی در رشد و توسعه جوامع دارند. در عرصه رقابت شرکت‌ها برای کسب مزیت رقابتی، خلق ارزش برای مشتریان و جلب رضایت آنها، بحث مسئولیت‌پذیری اجتماعی موضوع مهم و تعیین‌کننده در سال‌های اخیر بوده است. به طور کلی شرکت‌ها نه تنها از نظر شرایط مالی بلکه از عوامل غیر مالی مانند نگرانی‌های اجتماعی و زیست محیطی نیز پاسخگو هستند. تصویری مثبت از شهرت شرکت می‌تواند به ایجاد روابط خوب با جامعه و تبدیل سرمایه برای شرکت برای جذب سرمایه‌گذاران، تمدید قرارداد با تامین‌کنندگان و کاهش هزینه‌های سرمایه‌ای کمک کند. CSR همچنین به عنوان نگرانی شرکت‌ها در قبال تعهدات قانونی خود در

قبال جامعه و اثرات زیست محیطی، که بر توسعه پایدار، سیاست عمومی و محیط زیست متمرکز است، تعریف می شود. CSR به طور گسترده ای به عنوان روشی برای کاهش پیامدهای منفی تولید، عملکرد شرکت و اطمینان از رفاه جامعه و شیوه های دلسوزانه مشاغل تحت فشار مالکان و سهامداران برای بهبود سودآوری به جای ایجاد یا حفظ سازمانها تعریف می شود. علاوه بر این، CSR مفهومی است که در آن شرکت ها نگرانی های اجتماعی و زیست محیطی را در عملیات تجاری خود ادغام کرده و با فعالیت های داوطلبانه و اجباری خود تعامل دارند (بینگ و همکاران، ۲۰۲۱). در واقع علاقه مندی به اطلاعات غیرمالی منجر شده است به سازگاری وسیعی از گزارشگری (گزارش سالانه یا گزارش های جداگانه) که به وسیله شرکت ها برای سهامداران همراه با اطلاعات مالی و اطلاعات غیرمالی مربوط به فعالیت واحد تجاری و نقطه نظرات اجتماعی و موضوعات محیطی فراهم می نماید. ذینفعان به اطلاعات غیرمالی علاقه مند هستند زیرا با توجه به دسترسی به اطلاعات در نظر گرفته شده مرتبط، قابل اعتماد، کامل و قابل مقایسه با چالش هایی مواجه هستند. با این حال، هیچ ویژگی کیفی استاندارد شده ای برای اطلاعات غیرمالی مانند اطلاعاتی که برای اطلاعات مالی وجود دارد، وجود ندارد. به منظور اطمینان از کارایی و اثربخشی فعالیت ها و پایایی اطلاعات و انطباق با قوانین قابل اجرا، شرکت ها نیاز به کنترل داخلی کافی دارند (فریزر، ۲۰۲۰).

نتیجه گیری

در عصر حاضر علوم مدیریت و حسابداری با در اختیار گرفتن سیستم های مکانیزه، به سیستم هایی از قبیل سیستم های اطلاعاتی روی آورده اند. سیستم های اطلاعاتی نقش ویژه ای در زندگی سازمانی نوین دارند. در بکارگیری سیستم های اطلاعاتی، مدیران باید از اثرات آن نسبت به سازمان و افراد آگاهی داشته باشند و راهکار لازم برای هم زیستی با آن ها را به وجود آورند. در همین راستا می توان گفت که سیستم های اطلاعاتی کارآمد، سیستم هایی هستند که زمینه های رشد اقتصادی - اجتماعی جامعه خود را به وجود می آورند، آن ها را به طور موثر تحت تأثیر قرار داده و پایه های اعتماد به خود را بر مبنای اطلاعات صحیح، پی ریزی می نمایند (عرب مازار یزدی، ۲۰۱۷). از این رو سیستم های اطلاعاتی کارآمد به عنوان یک عامل مهم در تصمیم گیری مدیران به شمار می رود. بنابراین انجام پژوهشی که به بررسی موضوع تأثیر کیفیت سیستم های اطلاعاتی (کنترل داخلی و حسابداری) و اطلاعات غیرمالی بر موفقیت شرکت بپردازد، مورد توجه قرار می گیرد.

منابع

- ✓ آذر، عادل، مومنی، منصور، (۱۳۸۷)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، انتشارات سمت، چاپ یازدهم، جلد دوم.
- ✓ آقای، آرزو، محمدرجبی، سحر، (۱۳۹۹)، بررسی تأثیر ویژگی های شرکت و حاکمیت شرکتی بر ضعف کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ششمین کنفرانس بین المللی علوم مدیریت و حسابداری، تهران.
- ✓ ابراهیمی کردلر، علی، آخوندی، امید، (۱۳۹۸)، بررسی ارتباط بین سطح افشای اطلاعات کنترل داخلی و کیفیت سود، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۹، شماره ۳۴، صص ۱۰۳-۱۲۲.
- ✓ بهارمقدم، مهدی، جوکار، حسین، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری و عدم اطمینان اطلاعاتی بر تمایلات سرمایه گذاران، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۱، صص ۲۱-۵۰.
- ✓ بهرامی، احمد، (۱۳۹۵)، بررسی ارتباط بین کیفیت کنترل های داخلی و کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس.

- ✓ خواجهی، شکراله، اعتمادی جوربابی، مصطفی، (۱۳۸۹)، بررسی عوامل موثر بر پیاده سازی موفق سیستم های اطلاعاتی حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱-۲۲.
- ✓ دکتر ستایش، محمد حسین، محمدیان، محمد، مهتری، زینب، (۱۳۹۴)، بررسی اثر تعاملی کیفیت اطلاعات حسابداری و عدم تقارن اطلاعاتی بر عدم کفایت سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره ۷، شماره ۱، صص ۷۷-۱۰۶.
- ✓ سیرانی، محمد، سلطان آبادی، احمد، (۱۳۹۲)، رابطه بین ویژگی های شرکت و میزان رعایت استانداردهای حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۶، صص ۶۴-۷۹.
- ✓ سیدی، سید احمد، (۱۳۹۰)، مشکلات حسابداری مدیریت از دیدگاه فلسفی، فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری، دوره ۶، شماره ۲۷، صص ۲۰-۲۴.
- ✓ صالحی، الله کرم، (۱۳۹۹)، تأثیر اطلاعات غیرمالی آینده نگر بر کارایی سرمایه گذاری و محدودیت تامین مالی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری، دوره ۹، شماره ۳۶، صص ۱۲۱-۱۴۱.
- ✓ صدیقی، علیرضا، (۱۳۹۹)، تأثیر کاربرد سیستم اطلاعات حسابداری مدیریت بر کیفیت اطلاعات و پیامد های آن بر حکمرانی خوب دولت، ششمین کنفرانس بین المللی ترفند های مدرن مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بانکداری با رویکرد رشد کسب و کارها، تهران.
- ✓ عزیزی، فرهاد، رهنمای رودپشتی، فریدون، خان محمدی، محمدحامد، خدایی وله زاگرد، محمد، (۱۳۹۹)، ارائه الگویی از اثر ویژگی های سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر عملکرد سیستم مبتنی بر نقش تعدیلی عدم اطمینان کاری، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۲، شماره ۴، صص ۳۱-۵۴.
- ✓ عظیمی فر، نهال، (۱۴۰۰)، تأثیر جهت گیری کارآفرینی اجتماعی و موفقیت شرکت با نقش واسطه ای عملکرد اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم انسانی، دانشگاه پیام نور استان البرز، مرکز پیام نور کرج.
- ✓ علینقی لنگری، محمد امین، عبدالهی زاده حسین، حبیبی، رضا، (۱۳۹۹)، شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت نظام کنترل داخلی در دستگاه های اجرایی (بخش دولتی)، پژوهش های راهبردی بودجه و مالی مقاله ۳، دوره ۱، شماره ۲، صص ۵۹-۸۶.
- ✓ کامیابی، یحیی، محسنی ملکی رستاقی، بهرام، جوادی نیا، امیر، (۱۴۰۰)، تأثیر اطلاعات غیر مالی و اطلاعات گزارشگری یکپارچه بر تصمیم گیری: رفتار سرمایه گذاری با رویکرد تجربی، مدیریت دارایی و تامین مالی، دوره ۹، شماره ۲، صص ۹۹-۱۲۴.
- ✓ کیانفر، فرهاد، (۱۳۸۷)، نقش سیستم های اطلاعاتی مدیریت استراتژیک در فرایند تصمیم گیری های راهبردی سازمان، نشریه علمی- پژوهشی مدیریت فردا، دوره ۶، شماره ۱۹، صص ۶۵-۷۵.
- ✓ مستاجران، علی، (۱۳۸۰)، سیستم های اطلاعات مدیریت، انتشارات کیومرث، صص ۳۴-۴۶.
- ✓ میرکمالی، محمد، رضائیان، صهبا، (۱۳۹۴)، تأثیر ساختار و فرهنگ سازمانی بر نوآوری، نشریه علمی پژوهشی مدیریت نوآوری، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱۰۹-۱۳۱.
- ✓ نعمتی، محسن، ویسه، سید مهدی، یاسینی، علی، (۱۳۹۷)، ارزیابی ارتباط عملکرد اجتماعی، عملکرد غیر مالی و زیست محیطی شرکت های شهرک صنعتی ایلام، رویکرد های پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۸، شماره ۲، صص ۲۳۴-۲۴۹.

✓ نیکومرام، هاشم، تقوی، مهدی، احمدزاده، حمید، (۱۳۹۶)، پیامدهای اقتصادی کیفیت اطلاعات حسابداری با تمرکز بر متغیر پایداری سود، حسابداری مدیریت. دوره ۷، شماره ۲، صص ۱-۱۴.

- ✓ Albertina Paula Monteiro, Joana Vale, Eduardo Leite, Marcin Lis. (2022). The impact of information systems and non-financial information on company success, *International Journal of Accounting Information Systems*, Volume 45, 1-14.
- ✓ Arab Mazar Yazdi, M.; Naseri, A.; Nekoeizadeh, M.; Moradi, A. (2017). Investigating the effect of accounting information on system flexibility on company performance with dynamic capabilities approach. *Accounting and auditing review*, 2(24), 221-242. (In persian).
- ✓ Ahmad, K., Zabri, S.M., (2016). The application of non-financial performance measurement in Malaysian manufacturing firms. *Procedia Economics and Finance*, Volume 35, 476-484. [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(16\)00059-9](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(16)00059-9).
- ✓ Bozzolan, S., Miihkinen, A. (2019). The quality of mandatory non-financial (risk) disclosures: the moderating role of audit firm and partner characteristics, *The International Journal of Accounting*, pp:1-57..
- ✓ Chopra, S., and Meindl, P. (2007). *Supply chain management*, New Jersey: Prentice-Hall Publication.
- ✓ Cochran, William G. "(1977) Sampling techniques." <https://www.wiley.com/en-us/Sampling+Techniques%2C+3rd+Edition-p-9780471162407>.
- ✓ Dalimunthe, A. R., Napitupulu, I. H., & Situngkir, A. (2018). The internal control of management accounting information systems of the state-owned enterprises in Indonesia. *Archives of Business Research*, 6(6), pp:303-314.
- ✓ Deumes, R.W.J., 2000. "Voluntary reporting on internal control by listed Dutch companies," *Research Memorandum*, Maastricht University, Maastricht Research School of Economics of Technology and Organization (METEOR).
- ✓ Frazer, L., (2020). Does internal control improve the attestation function and by extension assurance services? A Practical Approach. *J. Account. Finance*, 2 (1), 28-38. http://www.na-businesspress.com/JAF/JAF20-1/2_FrazerL_20_1_.pdf
- ✓ Gal, G., Akisik, O. (2020). The impact of internal control, external assurance, and integrated reports on market value. *Corp. Soc. Responsib. Environ. Manage.* 27,(3), 1227-1240. <https://doi.org/10.1002/csr.1878>.
- ✓ Hla, D., Teru, S.P. (2015). Efficiency of accounting information system and performance measures – literature review, *International Journal of Multidisciplinary and Current Research*. 3, pp:976-984.
- ✓ Haji Jabbari, R.; Yazdani, S.; Dadashi K has, E. (2012). Investigating the processable effect of accounting information system on the organizational performance of Shahin Bonab Steel Complex. *Beyond management*, 6(23), pp:125-148. (In Parsian).
- ✓ Hope, J.; Fraser, R. (2003). *Beyond Budgeting*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- ✓ Hair Jr., J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L., Black, W.C., (1998). *Multivariate Data Analysis*, 5th ed. Prentice Hall, New Jersey. <https://www.scirp.org>.
- ✓ Hia, Dac-Nhuong., (2018). Performance Evaluation of Heuristic Algorithms for Optimal Location of Controllers in Wireless Networks. *Information Systems Design and Intelligent Applications* Mandal S.C. Satapathy, M. Kumar Sanyal, P. P. Sarkar و A. Mukhopadhyay *Management Accounting Research*, 1044-5005/© 2020..
- ✓ Imhof, J. Seavey, M.S. Smith, D. (2018). «Comparability and Cost of Equity Capital. » *Accounting Horizons* 31 (2), 125- 138. Available from: doi:10.2308/acch-51710.
- ✓ International Federation of Accountants (IFAC), (2012), *Evaluating and Improving Internal Control in Organizations*, IFAC.

- ✓ Maurice. P. (2014); "The information content of ratings: an analysis of Australian CDS spreads"; *Abacus-A Journal of Accounting Finance and Business Studies*, 50, 56-75.
- ✓ Mauldin, E.G and Ruchala, (1999). towards a theory of accounting information systems accounting organizations and society, pp:317-331.[https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(99\)00006-9](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(99)00006-9).
- ✓ Monteiro, A.P., Vale, J., Silva, A., Pereira, C. (2021). Impact of the internal control and accounting systems on the financial information usefulness: the role of the financial information quality. *Acad. Strategic Manage. J.* 20, pp:1-13.
- ✓ Monteiro, A.P.M., Vale, J.A.M., Cepêda, C.L.M., Leite, E.M.A. (2021). Internal control system quality and decision-making success: the role of the financial information quality. *Univ. J. Account. Finance* 9 (3), 285-294.
- ✓ Migoel, Nik, AbdullahaNik; J.S. (2018). "Enhancing the Governance of Government Linked Companies via Strategic Management Accounting Practices and Value Creation ", 7th INTERNATIONAL CONFERENCE ON FINANCIAL CRIMINOLOGY 2015, p.p.222-229.
- ✓ Monteiro, A.P., Cepêda, C., Silva, A. (2021). Linking decision and utility theories to financial information usefulness and company performance: a study applied to Portuguese's certified accountants. *Accounting* 7 (6), 1395-1406.
- ✓ Neogy, T.K. (2014). Evaluation of efficiency of accounting information systems: a study on mobile telecommunication companies in Bangladesh. *Global Discl. Econ. Bus.* 3 (1), 39-54.
- ✓ Napitupulu, I. H. (2015). Antecedence of user satisfaction in management accounting information systems quality: User involvement and user competency (survey of indonesia manufacture company managers). *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 13(2), 561-577.
- ✓ Onaolapo, A.A. and Odetayo, T.A. (2012). "Effect of Accounting Information System on Organisational Effectiveness: A Case Study of Selected Construction Companies in Ibadan, Nigeria". *American Journal of Business and Management*, 1 (4) 183-190.
- ✓ Phornlaphatrachakron, K. (2019). Internal control quality, accounting information usefulness, regulation compliance, and decision-making success: evidence from canned and processed foods businesses in Thailand. *Int. J. Bus.* 24 (2), 198-215.
- ✓ Pairat, P. (2012). "Effectiveness of accounting information system: effect on performance of Thai-listed firms in Thailand". *International Journal of Business Research*, 12 (3), 84-95.
- ✓ Paper.D, Chang. R.D, Chang Y.W. (2003). The Effect of task Uncertainty, Decentralization and AIS characteristics on the performance of AIS: An Empirical case in Taiwan "Information, Management vol40, 691-703.
- ✓ Qian, W., Hörisch, Jacob; S.S. (2018)," Environmental management accounting and its effects on carbon management and disclosure quality", *Journal of Cleaner Production*, 1608-1619.
- ✓ Rashedi, H., Dargahi, T. (2019). How influence the accounting information systems quality of internal control on financial reporting quality. *J. Modern Devel. Manage. Account.* 2 (5), 33-45.
- ✓ Sievers, S., Mokwa, C.F., Keienburg, G. (2013). The relevance of financial versus non-financial information for the valuation of venture capital-backed firms. *Eur Account. Rev.* 22 (3), 467-511. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1449740>
- ✓ Soudani, S.N., (2012). The usefulness of an accounting information system for effective organizational performance. *Int. J. Econ. Finance* 4 (5), pp:136-145 <https://doi.org/10.5539/ijef.V4n5p136>.

- ✓ Valipour, H.; Moradi, Javad and M. H. Fatheh (2012). “The Impact of Enterprise Resource Planning (ERP) on the Internal Controls Case Study: Esfahan Steel Company” European Journal of Social Sciences Vol.28 No,2, 228-238. User.
- ✓ Van Dung Ha. (2020). the impacts of organizational culture on the accounting information system and the operational performance of small and medium-sized enterprises in Ho Chi Minh City. Journal of Asian Finance, Economics and Business Vol 7 No 2 (2020), 301-308.
- ✓ Wisna, N., Agung, A. A. G., & Yuniar, I. (2020). Competency and Its Effect of Accounting Information System Implementation. International Journal of Tourism, 5.